

Klima- og miljødepartementet

Postboks 8013 Dep.
0030 Oslo

Vår saksbehandler
Jan-Christian Kolstø

Kopi til

Vår dato
30.01.2024

Vår referanse

Deres referanse

Hørings svar - NOU 2023: 25 Omstilling til lavutslipp – Veivalg for klimapolitikken mot 2050 – rapport av Klimautvalget 2050

Det vises til høring fra Klima- og miljøverndepartementet mottatt 31.10.2023. Unio er Norges største hovedorganisasjon for arbeidstakere med høyere utdanning. Vi har om lag 400 000 medlemmer fordelt på 14 medlemsforbund i offentlig og privat sektor. Vi takker for muligheten til å få komme med innspill. Vi viser også til Det norske maskinistforbund har levert et eget høringssvar med fokus på maritim sektor.

Klimautvalget 2050 har levert en svært fyldig og god oversikt over tiltak og vurderinger om hva som kreves for å nå målet om et nullutslippssamfunn i 2050. Unio deler langt på vei de fleste av forslagene og anbefalingene til utvalget. Se oversikt nederst.

Generelle merknader fra Unio

Klimagassutslippene skal halveres innen 2030. Skal vi klare målene som er satt bare for dette tiåret, må de årlige reduksjonene være i størrelsesorden 8 prosent, dvs. like store som i koronaåret da store deler av næringslivet ble stengt ned. Sosiale utslag av økte miljøavgifter og andre tiltak må kompenseres gjennom skattelettelser, overføringer og bedre og billigere offentlige tjenester. Både skatte- og avgiftspolitikken og energipolitikken må innrettes slik at vi når klimamålene.

Arbeidet med klimapolitikk må skje i samarbeid med fagbevegelsen, gjennom treparts- og topartssamarbeidet sentralt og lokalt. Overgangen til lavutslippssamfunnet må skje på en rettferdig måte. Goder og byrder må fordeles slik at det ikke skaper uheldige fordelings effekter. Det grønne skiftet skal bidra til å redusere ulikhet i det norske samfunnet og mellom land. Verdiskaping, som resultat av grønn omstilling, må komme fellesskapet til gode. Det er en forutsetning for å skape legitimitet for klimatiltak og lykkes med det grønne skiftet.

Partssamarbeidet må brukes aktivt, og det må gjennom samarbeid og dialog mellom arbeidsgiversiden, arbeidstakersiden, utdanningssektoren og politiske myndigheter tas en strukturert tilnærming til etter- og videreutdanning for å møte lavutslippssamfunnets kompetansebehov. Unio vil understreke behovet for sterk statlig satsing på forskning og teknologiutvikling.

Kompetanse, utdanning og forskning må legge grunnlaget for flere konkurransedyktige arbeidsplasser utenfor petroleumsklyngen. De maritime næringene har en viktig rolle i det grønne skiftet. Staten må bidra med risikokapital gjennom statlige eierandeler og garantier. Statlig forskningsinnsats må økes både for å styrke basisfinansieringen og for å bidra i det grønne skiftet. Unio vil understreke at arbeidsmiljøloven og HMS-regelverket må endres i tråd med de nye utfordringene som følger av det grønne skiftet, blant annet når det gjelder bruk av nye energiformer, hydrogentanker og store battericeller.

Unio støtter prinsippet om at forurenser skal betale, og mener at økonomiske virkemidler i klimakampen må brukes i større grad. Goder og byrder må fordeles på en slik måte at ulikheter i samfunnet reduseres. Ved å belønne, eller legge til rette for, klimavennlig atferd og avgiftsbelegge forurensende atferd, kan myndighetene framskynde de nødvendige omstillingene.

Vi støtter også forslag som gir kommunene større ansvar i klimapolitikken, men understreker at det må følge med økte ressurser. Det betyr at kommunene må ha kompetanse, men også økonomi til å gjennomføre en grønn omstilling. Her vil vi understreke viktigheten av Klimasats, som regjeringen i sine to foregående budsjettforslag har fjernet, men som Stortinget i sitt endelige budsjettvedtak har valgt å opprettholde og delvis styrke. Vi håper det er siste gang regjeringen foreslår å kutte en såpass viktig ordning for kommunenes klimaarbeid.

Klimastatus og -plan er noe Unio lenge har etterlyst. Ved er å koble utslippsbudsjett sammen med statsbudsjettet vil man kunne styre mer effektivt mot klimamålene i 2030. Vi har imidlertid merket oss at [Teknisk beregningsutvalg for klima](#) mener det er vanskelig å måle klimaeffekten av statsbudsjettet og har kommet med anbefalinger til regjeringen til forbedringer. De årlige utslippsbudsjettene, Klimastatus og -plan, må stadig forbedres og ha klare mål om utslippsreduksjoner på sektor og næringsnivå.

Opptrappingen av CO2-avgiften og elbilpolitikken har til nå vært de viktigste virkemidlene for å redusere utslipp. CO2-avgiften må omfatte alle aktiviteter i ikke-kvotepliktig sektor og den må økes årlig slik at avgiften minst når opp i 2000 2020-kroner per tonn i 2030. CO2-avgiften virker kostnadseffektivt og kuttene kommer der de er billigst å gjennomføre. Vi er bekymret for at regjeringen i for stor grad lener seg på at klimamålene skal nås gjennom økt innblanding av biodrivstoff (riktignok syntetisk) med tanke på hvor omstridt dette er og hvor usikker effekten er. Det er grunn til å minne om at regjeringen i sin klimaplan i 2021 la opp til at klima- og miljøavgiftene skulle sikre den største del av utslippskuttene.

Det er positivt at regjeringen fra 1. januar har skjerpet kravene til offentlige anskaffelser og at klima- og miljøhensyn skal vektes med 30 prosent.. Dette er noe Unio har støttet og etterlyst lenge. Vi understreker imidlertid viktigheten av at det offentlige innehar nødvendig kompetanse på grønne anskaffelser og innkjøp.

Vi støtter også tiltak som reduserer etterspørselen etter transport prioriteres, både når det gjelder transport av varer og av personer. I denne forbindelse vil vi trekke frem viktigheten av et mer klimavennlig statlig reiseregulativ som stimulerer til mindre, men mer miljøvennlig reising med tog, kollektiv, nullutslippskjøretøy og sykkel.

Angående utvalgets forslag, vurderinger og anbefalinger

1. Unio støtter at alle beslutninger som tas i dag må baseres på et mål om at så godt som alle klimagassutslipp i Norge må være fjernet for godt innen 2050. Norsk klimapolitikk må vektlegge varig omstilling til nullutslipp og tempoet i omstillingen må økes. Vi er enig i at

- Norges klimamål for 2050 presiseres til å innebære reduksjon i utslippene fra norsk territorium med 90–95 prosent sammenlignet med 1990, uten at utslipp og opptak fra sektoren for skog og annen arealbruk er regnet inn.
- det settes egne klimamål for utslipp, opptak og lagring av karbon i sektoren for skog- og arealbruk. Målene ses i sammenheng med nasjonale mål for naturmangfold og internasjonale forpliktelser for natur.
- omstillingen til et lavutslippssamfunn bygges på at eksisterende utslipp skal fjernes eller reduseres kraftig gjennom redusert aktivitetsnivå, endret atferd og bruk av nullutslippsteknologi.
- utvikling og implementering av teknologi for direkte fangst av CO₂ fra luft er viktig, men må ikke legges til grunn som et alternativ til å redusere utslippene.
- det utvikles politikk for omstilling i jordbrukssektoren utover dagens ambisjoner.

2. Unio støtter at all politikk og alle beslutninger må ta utgangspunkt i at alle ressurser er knappe. Vi er enig i at

- all økonomisk aktivitet må skje innenfor planetens tålegrenser og økonomien må bli mer sirkulær.
- løsninger som reduserer bruken av knappe ressurser som kraft, areal og mineraler og metaller prioriteres.
- det innføres sterkere virkemidler for energieffektivisering samtidig som produksjonen av fornybar energi økes for å ha tilgang på tilstrekkelig energi til å erstatte fossil energi.
- lave energipriser ikke settes som hovedmål for energipolitikken. Energiprisene må reflektere samfunnets kostnader ved å skaffe ny kraft tilveie.
- tiltak som reduserer etterspørselen etter transport prioriteres, både når det gjelder transport av varer og av personer.
- biomasse, som er en knapp ressurs, prioriteres til andre formål enn energi.
- kraft fra land som utslippsreducerende tiltak som hovedregel unngås.

3. Unio støtter at arealpolitikken må begrense tap av natur og bidra til bevaring av naturens karbonlagre. Vi er enig i at

- nedbygging av naturlige arealer begrenses vesentlig og at det legges tydeligere og mer bindende nasjonale rammer for bruken av arealer.
- det nasjonale vernet av økosystemer økes.
- det utvikles bindende, helhetlige planer for arealene til havs.

4. Unio støtter at det må koste mer å slippe ut. Vi er enig i at

- prising av utslipp tas i bruk så langt mulig, og det utarbeides en forpliktende opptrappingsplan for karbonprisen også etter 2030.
- andre virkemidler som regulatoriske og pedagogiske virkemidler tas i bruk når karbonprising ikke er tilstrekkelig, mulig eller effektivt.
- vurdere å bruke inntekter fra kvotesalg og midler til CO₂-priskompensasjonsordningen til omstilling mot nullutslipp i de kvotepliktige virksomhetene.

- uønskede fordelingseffekter i hovedsak håndteres gjennom skattesystemet og velferdsordninger.

5. Unio støtter at det må være en bred tilnærming til virkemiddelbruk hvor juridiske, økonomiske og pedagogiske virkemidler benyttes. Vi er enig i at

- det legges vekt på at virkemidlene i klimapolitikken er forutsigbare og reduserer uønsket stivhengighet.
- virkemidler kombineres for å gi rask omstilling og økt oppslutning om klimapolitikken.
- juridiske virkemidler som krav, påbud og forbud i større grad tas i bruk, og at det løpende vurderes om det er hensiktsmessig å varsle fremtidig forbud av utslipp fra ulike kilder.
- lovverket prioriterer klimahensyn gjennom krav om å vurdere klimaeffekt eller vektlegge klimahensyn
- det alltid vurderes om andre virkemidler som offentlige anskaffelser og pedagogiske virkemidler kan være effektive.

6. Unio støtter at planer og beslutningssystemer må ta utgangspunkt i at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Vi er enig i at

- Norge etablerer et styrket styringssystem for klimaomstilling som bidrar til at målene blir nådd.
- alle sentrale styrings- og politikkdokumenter som de årlige budsjettdokumentene, Nasjonal transportplan og Perspektivmeldingen skal ta utgangspunkt i klimamålene.
- det legges frem helhetlige klima- og energiplaner for Stortinget hvert annet år, og at det søkes brede og ambisiøse klimaforlik.
- den samiske befolkningen involveres bedre i offentlige beslutninger om klimapolitikk.
- det etableres et klimapanel som skal bidra til et faglig grunnlag for klimapolitikken og til å identifisere muligheter og utfordringer.
- kommunene får et tydelig og lovfestet ansvar for å bidra i omstillingen til et lavutslippssamfunn, og staten må legge til rette for at kommuner kan føre en ambisiøs klimapolitikk.
- det gjennom samarbeid og dialog mellom arbeidsgiversiden, arbeidstakersiden, utdanningssektoren og politiske myndigheter tas en strukturert tilnærming til etter- og videreutdanning for å møte lavutslippssamfunnets kompetansebehov.

7. Unio støtter at det på en mer systematisk måte må tas hensyn til hvordan norsk politikk virker på andre lands mulighet til omstilling. Vi er enig i at

- Norge øker innsatsen for reduserte utslipp i andre land. Denne innsatsen må komme i tillegg til oppfyllelse av Norges klimamål.
- det etableres et nasjonalt mål om å redusere utslipp av klimagasser i andre land fra forbruk i Norge i samsvar med målene i Parisavtalen.
- det vurderes hvordan Norge kan inkludere utslipp fra utenriks luftfart og sjøfart knyttet til Norge i de norske, territoriale klimamålene.
- handelspolitikken utvikles som verktøy i overgangen til et lavutslippssamfunn og en sirkulær økonomi.

8. Unio støtter vurderingen om at Norge er avhengig av fortsatt tett samarbeid med EU om klimapolitikken. Vi er enig i at

- Norge fortsetter klimasamarbeidet med EU, og deltar i EUs klimaregelverk frem mot 2050.
- EUs regelverk for omstilling gjennomføres i et høyere tempo

Vennlig hilsen
Unio

Jon Olav Bjergene
sekretariatssjef

Jan-Christian Kolstø
fagansvarlig klima og bærekraft